

Monumentnummer*: 511059

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 20 januari 1999
Kadaster deel/nr 82654/176

Woonplaats* Winkel
Gemeente* Hollands Kroon
Provincie* Noord-Holland

Kadastrale gemeente* Niedorp
Sectie* B
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 475

Omschrijving**

Inleiding

NEDERLANDS HERVORMDE KERK met hek, gebouwd als zaalkerk in de zogeheten Waterstaatsstijl in 1845 ter vervanging van een kerk die in 1843 was gesloopt. De bouw werd uitgevoerd door aannemer Pieter Witlok uit Medemblik, naar ontwerp van waterstaatsingenieur H.H. Dansdorp.

De kerk is gesitueerd op een terp, in de as en als afsluiting van de lintbebouwing van het dorp Winkel aan de oostzijde. De Dorpsstraat buigt ter plaatse om de terp heen, waardoor de kerk aan de noordzijde van de Dorpsstraat ligt; de kerk wordt omgeven door een kerkhof. Een gietijzeren hek, dat vanuit de Dorpsstraat toegang geeft tot het terrein, valt eveneens onder de bescherming.

Door ernstige verzakkingen, veroorzaakt door een slechte fundering, moest de toren van de kerk in 1867 grotendeels worden afgebroken en opnieuw opgebouwd. Tijdens deze herstelwerkzaamheden zijn "de twee lichtkozijnen in den voorgevel naast den toren" dichtgemetseld om de onderbouw van de toren te verstijven. De oorspronkelijke houten kozijnen in de zuidgevel, evenals het kozijn in de voorgevel boven de ingang werden vervangen door "gegoten ijzeren lichtramen". Tevens besloot men "den voorgevel van de kerk en den toren, de drie zijden van den toren boven het dak, zoomede den geheelen zuidelijken zijmuur ... (te) ... bepleisteren met gelijke deelen Portland-cement en zuiver wit scherp duinzand" (Bestek en Voorwaarden .. (uit) .. 1867 .. (voor) het gedeeltelijk vernieuwen van den Toren en het uitvoeren van eenige vernieuwingen en herstellingen aan en in het Kerkgebouw .. (te Winkel); Archief Gemeentewerken Winkel). In 1986 is een begin gemaakt met de restauratie en verbouwing van de kerk tot multifunctioneel centrum. Eind 1987 was de restauratie voltooid.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

De zaalkerk is gebouwd op rechthoekige plattegrond met aan de voorzijde (straatzijde, W) een grotendeels in de kerkruimte opgenomen toren. De kerk is één bouwlaag hoog en wordt afgesloten door een zadeldak gedekt met leien. De noklijn is west-oost gericht. Het gebouw is opgetrokken in baksteen, aan de west- en zuidzijde gecementeerd. Aan de voet van het dak, langs de zijgevels, bevinden zich houten goten met zink bekleding.

De voorgevel (W) is drie traveeën breed: de middelste bevat de hoofdingang, de buitenste bevatten een dichtgemetseld rondboogvenster. De licht risalerende middentravee heeft op de begane grond een ingangsportaal met een dubbele paneeldeur met zes (twee maal drie) ijzeren sierroosters. De ingang heeft een omlijsting en wordt bekroond door een kroonlijst op consoles. Boven het ingangsportaal bevat de middentravee van beneden naar boven achtereen volgens: een waterlijst, een gietijzeren rondboogvenster en een gietijzeren roosvenster. Het deel van de toren boven de dakdoorsnijding is voorzien van hoeklisenen met spaarvelden en wordt afgesloten door een sterk geprofileerde kroonlijst met vier hoekpinakels. Deze vierkante onderbouw vormt de basis voor de achzijdige klokkentoren met daarin een uurwerk en een klok. Het torenuurwerk dateert uit het einde van de 13de eeuw; de klok heeft als opschrift: "ihesus maria iohannes gherardus de wou me fecit anno domini MCCCLXXX". Boven de galmgaten van de klokkentoren, die in de vier windrichtingen van wijzerplaten zijn voorzien, bevindt zich een gezigzagde kroonlijst met "frontespicen betimmerd" (Bestek en Voorwaarden .. (uit) .. 1845 .. (voor) het bouwen van eene nieuwe Kerk met Toren, voor de Hervormde Gemeente te Winkel; Archief Gemeentewerken Winkel). Boven deze gezigzagde kroonlijst: een achzijdige torenspits met zink bekleed (oorspronkelijk gedekt met leien) en bekroond door een windwijzer met daarop een verguld zeepaardje.

De zijgevels (N en Z) worden door lisenen in zes traveeën verdeeld. Elke travee bevat een rondboogvenster: in de noordgevel hebben deze vensters de oorspronkelijke houten roedenverdeling, in de zuidgevel gietijzeren ramen (daterend uit 1867). Alle gietijzeren rondboogvensters in de west- en zuidgevel worden bekroond door een halfcirkelvormige stucolijs, rustend op kapitelen.

De achtergevel (O) heeft links- en rechtsonder een deur en in de topgevel een dichtgemaakt roosvenster.

Het interieur is een rechthoekige ruimte onder een houten tongewelf, langs de zijgevels voorzien van een houten lijst op consoles. Aan de westzijde bevindt zich in de voet van de toren het ingangsportaal. Vandaar komt men in de voorhal. Ter weerszijden van het ingangsportaal bevindt zich een vierkante ruimte, waarvan de rechter vóór 1957 fungeerde als consistoriekamer, de linker bevat een trap die naar de verdieping voert. Op de verdieping bevond zich over de gehele breedte van de kerk een galerij met banken, van de kerkruimte afgescheiden door een houten borstwering met daarop in het midden "twee Ionische kolommen, met pedestallen, voetstukken en kapiteels van greenhout", voorzien van stucwerk en gemarmerd (Bestek en Voorwaarden .. (uit) .. 1845 .. (voor) het bouwen van eene nieuwe Kerk met Toren, voor de Hervormde Gemeente te Winkel; Archief Gemeentewerken Winkel). Borstwering en kolommen zijn bewaard gebleven, maar fungeren tegenwoordig als afscheiding tussen de oorspronkelijke verdieping en het in 1986/1987 hier tegenaan gebouwde gedeelte. De door deze aanbouw ontstane nieuwe wand, welke de westelijke begrenzing van de kerkruimte vormt, is wat betreft detaillering aangepast aan het overige van de kerk. Aan de oostzijde van de kerkruimte bevindt zich een orgel met hoofdwerk, bovenwerk en vrij pedaal, in 1862 gemaakt door H. Knipscheer te Amsterdam, geplaatst op een galerij, voorzien van twee balustraden met hekken. Onder de galerij: twee gietijzeren kolonnetten. Tot het kerkmeubilair behoren onder meer: een preekstoel met klankbord, waarschijnlijk uit de 17de eeuw en een herenbank uit 1671. Tevens vallen onder de bescherming de vroeg 17de-eeuwse grafzerken die tijdens de restauratie zijn teruggevonden.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het gietijzeren hek, dat vanuit de Dorpsstraat toegang geeft tot kerkhof en kerk, valt zoals gezegd ook onder de bescherming.

Waardering

De kerk met bijbehorend hek is van algemeen belang uit architectuur- en cultuurhistorische oogpunt als representatief en goed bewaard voorbeeld van een rond het midden van de 19de eeuw gebouwde dorpskerk, naar ontwerp van een waterstaatsingenieur, waarbij soberheid en toepassing van classicistische detaillering tot de kenmerken behoren.

De kerk heeft ensemblewaarde vanwege de beeldbepalende situering op een terp en de ligging in de as en als afsluiting van de Dorpsstraat.

Van kunst- en cultuurhistorische waarde zijn de oudere uit voorgaande kerk afkomstige onderdelen: de waarschijnlijk 17de-eeuwse preekstoel, de herenbank uit 1671, de 17de-eeuwse grafzerken, het in 1862 door Knipscheer gebouwde orgel. Klokkenstoel met klok van Geert van Wou, 1482, diam. 82 cm. Mechanisch torenuurwerk, 15de eeuw, mogelijk het oudste werkende torenuurwerk in Nederland.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument